

Domonkos László

Csiroki, Kolozsvár

Nyúlánk, hosszú derekú, fekete hajú lány lépdelt előttem a téren, az egyetem konyhája felől enyhe hagymaszag kísérte. Haja lazán verdeste gömbölyded vállát, tempósan, egykedvűen, ugyanakkor bizonyos méltósággal haladt, amint félprofilból jobban végigmérettem, arca láttán egyből az illyési szép hiúzszem-szögellet képe villant elém, ami, tudjuk, kisimul a csóktól, melyet rálehelnek a latin, a szláv, a germán anyák, a bőr meg elveszti sárgás aranyát. Az enyhén mongoloid, kifejezetten ázsiai szépségnek tűnő arcél természetes fenségét csak tovább erősítette a feszes, egyenes tartás, a szinte szándékosnak látszón magasra emelt fej, az egész hercegnői mozdulat-együttes, amint a jelenség ment, mendegélt a Bethlen Gáborról elnevezett téren, Erdély nagyságos fejedelmének mellszobra előtt, azután végig a Péterfy kerítése mentén. Lépegetett az itt-ott csoportokban haladó fiúk meg lányok között, akik az állatorvosi egyetem felől áradtak a Keleti felé, egészen garázda 'American English dialect' hangos áradatát húzva súlyos uszályként magukkal. Kimagaslott közülük, mint karcú templomtorony egyenháztetők tömegéből.

A Péterfy Sándor utca sarkán nem bírtam tovább, megszólítottam. Udvarias-készséges-jólnevelt amcsi stíl, választékos, kicsit modoros, de mélyen humanus, jószándékú és végtelenül kedves. Igen, igen, indián ere-

detű. Csiroki, Oklahoma. „Have you ever...?” „No, never.” Viszont az indiánok, no igen. Mi mindent is kellene elmondani, uram, Istenem, a Cooper-őseredet meg az Indián rezervátum című szám, Paul Revere és a Raiders („cherokee people, cherokee nation”, „so proud to live, so proud to die”), büszkék élni, büszkék halni, hát igen, a rossz lelkiismeret hódolata, meg az ismeretlen népirtások titkai, azután amiket ott láttam a keleti parton, a mohawkok meg az abenakik rezervátumát, ahol édeskés marihuánaillat szállongott, és a saját újságtól a totemoszlopig volt minden, és Gyuri, igen, Ille Gyuri innen a hetedik kerületből („Cserhát utca tizenhat-tizenennyolc, harmadik emelet kettő”), a Baross téren harcolt („nem, nem akarok hazamenni, nem akarok találkozni a halottaimmal”), utána Párizsban megismerkedés az indián lánnyal, házasságkötés az indiánok között, igen, mint a Farkasokkal táncolóban, ami akkora, de akkora élmény hosszú évek múltán is, alighanem az idők végezetéig, közben Gyuri elmondja 56-os magyarként, mit jelent indiánul érezni („szeretni a földet, az adja az erőt”), aztán a többi, a Főnök a Száll a kakukk fészkére filmváltozatában, igen, kulcsszereplő, de ott van a Most és mindörökkében is Choate nagyfőnök, no és a szakirodalom róluk, Washington Irving örökérvényű esszéje az indián jellemről meg az indián-ság mélyebb összefüggéseiről és Szócs

Géza verse, az Indián szavak a rádióban, hogy az indiánok nem hagynak cserben minket („Mások igen, de ők nem hagynak cserben minket”), és „Ha tudták volna, mi is lesz Segesvárnál / – de hát nem tudták, mi lesz Segesvárnál –, / biztosan eljöttek volna ők is, / egyesek tudták volna, hogy jönnek ők is: / Bem apó, jönnek az indiánok, mondták volna, / egy reggel Bem apónak / ezt mondták volna: // a Bering-szoroson át / a Bering-szoroson át / indián lovascsapat érkezik, / áttör egész Szibérián, / átvágja idáig magát, segítségünkre jó –”, és „Indián testvérem, nekünk már rezervátumunk sincsen. / Gettó, bantusztán, rezervátum jól fogna sokszor, egyik sincsen. / Összeverődik a törzs a cukrászdában, / sokáig ácsorgunk a cukrászdában. / Kisasszony, ne sajnálja azt az indiánert. / Így szólunk s magunkban azt gondoljuk / de magunkban igazán azt gondoljuk: // egy napon néhány indián / a Bering-szoroson át / akármilyen szoroson át / segítségünkre jön majd / segítségünkre jó majd, / átvágja hozzánk magát”, mert hát ugye az indiánok nem hagynak cserben senkit, az indiánok nem hagynak cserben minket – Gyuri feleségének mondatai, hogy a rokonság csodálkozott, hiszen oly távoli, oly idegen, „de ez nem igaz, ez nem igaz! Gyuri mindig úgy hív, te vagy az én kis kuzinom, én meg csak azt érzem, tudom, mindennél jobban meg vagyok győződve róla, hogy mi már a kezdet kezdetétől, eredendően, a legkezdetektől fogva, valahonnan nagyon-nagyon régről, ősidők óta ismerjük, érezzük, értjük egymást, egyikek voltunk, vagyunk valamiképpen, nem is tudom, hogyan, miként, de az holtbiztos, hogy ez így van” – és a többi, a többi, mind.

Be kellett fejezni, nem lehet ezzel itt így igazán mit kezdeni, megmagyarázhatatlan, elmondhatatlan, nem beszélünk igazán egy nyelven, ha angolul jól értjük is egymást, a Baross téren elköszöntem, megfordultam, egyfolytában kutagoltam hazáig, szomorú belátással az erősödő hagymaszagban. Iszonyú fáradság, lefekvés.

*

Ahogy ocsúdtam, látom, nem is Budapesten vagyok, kinézek, ez az egykori Nyehó, a New York, a későbbi Astoria szálló első emelete itt Kolozsváron, amott szemközt, a sarkon az egyetemi könyvesbolt, amarra Mátyás meg a Szent Mihály-templom. Irány a Bulgakov, ott már várnak.

Csíkszentsimoni a lány, jó messzire eljött dolgozni, a szép hiúszem-szögellet megvan, úgy-ahogy a bőr sárgás aranya is. Büszke, hetyke és méltóság-teljes – hát igen, a klasszikus recept, jó adag természetes kedvességgel-ember-séggel vegyítve, végtére is az Erdőn Túli Földön vagyunk. Meglepi, hogy tudom, Csíkszentsimon Alcsikban található és Csíkszentmárton meg Csíkszentimre van a szomszédságában (életemben kétszer ha jártam arrafelé), de máris Szent Lászlónál tartunk, egész Csikban itt őrzik leginkább az emlékét, mondja kicsit huncut áhítattal, a templom a nagy király tiszteletére szenteltetett fel, a Bőjte Csaba alapította gyermekotthon és lovarda úgyszintén, az éves búcsú június 27-én van a Szent Lászlónapok keretében, rögvest megtudom, a főtér is a király nevét viseli, ott a szobra is, tudod-é, kérdi pajkoskodva, miben teljesen más ez a szobor az összes többihez képest, ilyen csak nálunk van – hát hogy szakáll nélküli a király. Nem

tudom, mit válaszoljak, nézem a mindinkább kirajzolódó hiúzszem-szögelle- tet, belém villan, ugyan hány kilométer lehet Csíktól a Bering-szoros, és hogy hol olvashattam egy cheyenne asszony mondását, miszerint egy népet nem lehet leigázni addig, míg asszonyaik szíve ellenáll, de azután, azután már mindennek vége, legyenek mégoly bátrak és hősiések a harcosok, bármily erősek a fegyverek. Erika – rémes, hogy ez a neve, germán istenek kezdik el- lepni a prérít meg a Csíki-medencét – közben térül-fordul, a Bulgakovban a társaság meg a hangulat a régi, érzem, egyre megsemmisültebben ülök itt, ki kéne menekülni valami patakpartra a prérin, egy magányos facsoport alá, de legalább a Szamos-partra, a duzzasztókon túlra, ott állni, ülni, merengeni Erikával, szólni nem kell semmit, tel- jesen fölösleges, neki semmit nem kell elmondani, egy nyelven beszélünk, tud mindent, még tán attól is többet, ün- neplőben van mindig, és nincs elegán- sabb, nemesebb, előkelőbb-finomabb és tündöklőbb lény az ünneplőbe öltö- zött indián nőnél, a belőle áradó vib- rálás a lelkéből sugárzik, a Bulgakovtól fel a Bering-szorosig és az oklahomai csiroki rezervátumokig. Ezeréves mo- soly, a meglelt igazság kifejezője, az örök indiáné, aki sem nem gögös, sem nem hiú, csak egyszerűen boldog, mert érti a lényeket. Az igazit.

*

Erika Csíkszeredában ta- nult, a Kájoni János Közgazdasági Szakközépiskolában érettségizett, persze Magyarországon, Budapesten akarta folytatni, de Erdély közbeszólt: bátyja és nővére külföldre ment dol- gozni, családjuk is elköltözött, özvegy

édesanyja nyugdíjából nem tudta vol- na iskoláztatásának költségeit fedez- ni. Akkor már Székelyföldön is híre ment, mekkora szám Kolozsvárott a Bulgakov, fiatal és szép dolgozókat ke- restek... Csodálkozott, hogy Csíkból egyedül ő érkezett, de aztán kiderült, gyergyói meg udvarhelyi lányok is akadnak. Nagyon érdekes emberekkel lehet találkozni itt, izgalmas elbeszél- getni velük, sohasem hallott dolgokat tudhat meg az ember, fantasztikus, hihetetlen történeteket, eseményeket, jelenségeket. „Nagyon vagány”, fűzte hozzá jó erdélyiesen.

Beszívtam felém hajló gyönyörű Ázsia-arcának illatát – csiroki kis- plasztika, hsziung-nu ábrázolat a Nagy Fal közeléből. Bizonyos ponton túl a női szépség már nem esztétikai, ha- nem pszichológiai és történeti kategó- ria: Erika tipikben férjükre váró indián asszonyok és Csigla mezejéről kelet felé száguldó lovasok hűgáinak vágyait-ál- mait hordozta, valamiféle örök székely derűben, amiben benne volt Tamási nagy és vad legényeket nevelő tőpörö- dött, szívós kis asszonyainak indiá- nos konoksága, akik éjjelente zajokat gyűjtöttek, mint apró gyöngyöket. Nyíltsága és sóvár világ-kíváncsisága mögül Hiawatha és Pocahontas legen- dáriuma sejlik elő, megdöbbsentem, hogy járása, mozdulatai szinte másol- ják Pocahontas jamestowni, megzöl- dült szobrának virginai őskövületté változtatott pillanatkép-összhatását – no, a hercegnő most lép le a talapzatról és indul a Bulgakov konyhája felé, hogy feladja valamelyik zajos társaság rende- lését, sör, tüzes víz, ételek. Az életben olyan erők munkálkodnak, amelyekről a legtöbben nem akarnak tudomást venni, mondta egyszer egy mohawk

nő, majd hozzátette: ez az asszonyok ideje. Ők tudják megmutatni, mit érünk, mi rejlik bennünk. A befogadás korát éljük. Erika után néztem, amint fölöttébb formás fenéke még egyszer, utoljára megcsavarodott a forduló előtt, mielőtt eltűnt volna előlem. A

Bulgakov csöndes, időtlen egyhangúsággal forgott körülöttem, bármerre nézek, Kolozsvár és a Bethlen Gábor tér az állatorvosi egyetemmel, mindennütt, mindenfelé. Azt hiszem, káprázat volt az egész. Persze, néha valami azt súgja, mégsem.

Fürkész